

DESCOPERIRI MONETARE ANTICE LA RĂZBOIENI (JUD. ALBA)

Radu Ardevan, Rada Varga

Cuvinte cheie: monedă, ala, circulație monetară, descoperire întâmplătoare, colecție

Paroles-clés: monnaie, ala, circulation monétaire, trouvailles fortuites, collection

R é s u m é: Découvertes de monnaies antiques à Războieni (départ. Alba)

Le site archéologique de Războieni – Cetate, situé dans la Dacie centrale (assez proche d'Apulum), comprend le camp fortifié d'une unité auxiliaire romaine d'élite (l'ala I Batavorum milliaria) et l'établissement civil afferent. Les découvertes fortuites sont riches et de haute qualité, pourtant l'endroit fut très peu recherché et fouillé.

Surtout les trouvailles monétaires restent très minces. Les auteurs publient les 17 monnaies romaines gardées dans la collection de l'école du village (voir les Annexes 1 et 2) et s'efforcent d'établir le nombre des pièces sûrement attestées. En tout, on arrive à seulement 26 monnaies (voir Annexe 3). Leur étude offre assez peu de dates sur l'évolution de l'établissement antique. Mais elles sont l'unique source de ce type pour le moment. C'est justement cette situation qui fait preuve du piteux état de nos connaissances sur ce site si promettant, qu'on doit rechercher sérieusement dans l'avenir.

Situl arheologic

Localitatea Războieni – Cetate (ung. Székelyföldvár) din jud. Alba se află situată în apropiere de malul de nord al Mureșului, față în față cu orașul Ocna Mureș. Pe lângă importanța dată de vecinătatea unor zăcămintă de sare, ea mai constituie și un nod de comunicații extrem de important. Desigur, va fi avut această însemnătate mereu de-a lungul istoriei.

În vremea existenței provinciei romane Dacia, pe acest amplasament exista o fortificație, anume castrul unității militare *ala I Batavorum milliaria*¹, trupă auxiliară de elită ce însoțea legiunea XIII Gemina de la Apulum. Din această poziție, călăreții batavi puteau interveni rapid în oricare punct amenințat de pe hotarul Daciei Apulensis. Fără îndoială, în vecinătatea castrului trebuie să fi existat o așezare civilă aferentă de oarecare importanță, corespunzătoare cu dimensiunile, aria de recrutare și puterea economică a alei înșăși². Este posibil ca localitatea în cauză să se fi numit *Ad Batavos*³.

Deși de mari dimensiuni și de o remarcabilă bogăție arheologică, acest sit a fost foarte puțin cercetat; este cunoscut mai ales datorită unor descoperiri întâmplătoare⁴. Abia în ultimii

¹ Vezi: RepAlba, p. 153-154; Gudea 1997, p. 105-106, nr. 101; Petolescu 2002, p. 64-65, nr. 4.

² Sommer 1984, p. 291-292, 309-310.

³ IDRE II, 411.

⁴ RepAlba, p. 153-154.

ani s-au întreprins câteva săpături arheologice, de dimensiuni restrânse, pe cuprinsul acestei aşezări romane, iar rezultatele lor au rămas prea puţin concludente⁵.

Descoperirile monetare

Până în prezent s-au adunat foarte puţine monede romane de pe cuprinsul aşezării antice de la Războieni-Cetate. Cele cunoscute au apărut întâmplător, fără alte date contextuale. De regulă, se ştie despre ele doar că provin de aici, fără a se putea preciza nici măcar dacă au fost găsite în interiorul incintei fortificate sau nu. Este drept că adeseori se spune că o anume piesă va fi fost aflată „în castru”, dar practica dovedeşte că descoperitorii numeau aşa monedele găsite pe tot cuprinsul satului, nefiind cunoscută exact întinderea perimetrului fortificat⁶.

Chiar şi numărul lor rămâne incert, căci fiecare contribuţie ştiinţifică se referă la cantităţi diferite de material monetar. Rămâne de văzut în ce măsură datele unora se regăsesc şi la alţi autori, spre a evalua, pe cât posibil, numărul descoperirilor monetare sigure, cu care putem opera.

Inventarele întocmite pe la începutul secolului XX de renumitul arheolog amator István Téglás din Turda semnalează şi câteva monede antice de la Războieni, anume 1 HS de la Traian şi câte 1 D de la Septimius Severus respectiv Severus Alexander, plus alte cinci piese de bronz şi un denar – toate nedeterminabile⁷. Cum el menţiona nu doar materiale din colecţia proprie, ci şi piese întâlnite la alţi posesori, este posibil ca aceste monede să se fi pierdut pentru totdeauna.

Date ceva mai precise apar în repertoriul arheologic judeţean din 1995: 1 D Caracalla din anul 208 şi patru sesterţi – câte unul de la Antoninus Pius (anul 141), Marcus Aurelius (anul 161), Commodus (anii 175-176) şi Caracalla (anii 196-197); toate aceste monede se păstrau la şcoala din localitate⁸.

Ceva mai târziu au fost citate mai multe descoperiri monetare izolate de pe cuprinsul satului, după cum urmează: Traian 1HS, Antoninus Pius 1 HS şi alte monede (!), Marcus Aurelius 1 HS, Commodus 1 HS, Septimius Severus 1 D, Caracalla 1 D şi 1 HS, Gallienus 1 Ant pentru Salonina, plus 7 piese nedeterminabile (1D, 1HS, 1 As, 4 AE)⁹. Aici sunt utilizate monede aflate în colecţia şcolară pomenită mai sus, dar şi piese semnalate cu alte ocazii.

Cândva între anii 2002-2005, un număr de 10-15 monede antice din această aşezare au fost semnalate de către cercetătorul Cristian Găzdac, care le-a făcut o determinare sumară. Lista lor a fost predată Muzeului Unirii din Alba Iulia, dar n-a mai putut fi regăsită acum¹⁰. Este foarte posibil ca materialele utilizate în sinteza sa din 2002 să cuprindă şi piese din această listă.

În sfârşit, un număr de 17 monede romane aflate pe cuprinsul localităţii sunt păstrate în colecţia arheologică de la şcoală, colecţie alcătuită de dascăli inimoşi. Pe acestea din urmă le-am putut examina şi determina acum. Catalogul acestora apare în *Anexa 1* a lucrării de faţă, iar ilustrarea lor – în *Anexa 2*. O listă sumară a lor, grupate pe emitenţi principali, se prezintă astfel: Hadrian 1 Dp, Antoninus Pius 1 HS şi 1 As, Marcus Aurelius 1 D, 4 HS şi 1 Dp, Commodus 1 As, Septimius Severus 2 D, Caracalla 1 D, Maximinus Tharax 1 As, nedeterminabile 3 As.

⁵ Bota et alii 1996; Bota et alii 1997; Bota et alii 2001; Bota et alii 2004 (acest din urmă articol fiind sinteza rezultatelor obţinute).

⁶ Vezi supra.

⁷ Winkler, Hopârtean 1978, p. 20.

⁸ RepAlba, p. 153-154.

⁹ Găzdac 2002, p. 580; Dudău 2006, p. 129.

¹⁰ Adresăm şi pe această cale mulţumirile noastre călduroase cerc. princ. dr. Cristian Găzdac de la Institutul de Arheologie şi Istoria Artei din Cluj-Napoca şi dir.-adj. drd. Constantin Inel de la Muzeul Unirii din Alba Iulia. Amândoi s-au străduit să ne ajute şi să dea de urma acestei liste sumare, din păcate fără succes.

Confruntând datele diverselor surse, putem încerca să stabilim o listă a descoperirilor monetare sigure de pe cuprinsul așezării antice de la Războieni – Cetate, eliminând pe cât posibil repetările.

De la Traian există cu siguranță 1 HS; nu știm dacă este diferit de piesa semnalată de Téglás. Pentru Hadrian avem doar 1 Dp, cel ce figurează în catalogul anexat aici. Dintre emisiunile lui Antoninus Pius, sunt certe 1 HS (prezent atât în catalogul nostru – nr. 3, cât și în semnalările recente) și 1 As ce apare doar acum – piesa nr. 2 (mai sunt pomenite pentru acest emitent și alte piese de bronz, neprecizate, deci pe care nu le putem lua în calcul). De la Marcus Aurelius considerăm drept sigure 1 D (prezent în catalog la nr. 8, probabil identic cu cel semnalat și de alte surse), 1 Dp (catalog nr. 7) și 4 HS (catalog nr. 4, 5, 6, 9); dintre aceștia din urmă, nr. 4 și 9 pot fi chiar cei semnalați în repertoriul arheologic județean. În schimb, credem că pentru Commodus trebuie luat în considerare doar asul ce figurează în catalogul nostru la nr. 10; un HS semnalat în alte materiale ar putea fi de fapt piesa de la nr. 9.

Pentru Septimius Severus, același catalog înregistrează două poziții (nr. 11 și 12), una din ele putând să fi fost semnalată anterior. Dar denarul de potin menționat în inventarul lui I. Téglás trebuie să fie o piesă deosebită, așa că avem de-a face cu trei denari. Pentru Caracalla dispunem de 1 D ce apare atât în catalog (nr. 14) cât și în alte semnalări pomenite mai sus, dar și 1 HS prezent numai în acestea din urmă. De la Severus Alexander apare doar 1 D, și numai în semnalările mai vechi. În schimb catalogul de față aduce 1 As de la (probabil) Maximinus Thrax – nr. 14. Se adaugă în sfârșit antoninianul emis de Gallienus pentru Cornelia Salonina, și el doar dintr-o semnalare recentă.

Din cele 7 monede nedeterminabile, care figurează în sursele citate mai sus, trei ar putea fi de fapt chiar monedele nr. 15-17 din catalogul nostru. Așa că menținem numărul de doar 7 asemenea piese, între care doar 1 D este de argint.

Lista generală a descoperirilor apare în *Anexa 3*.

Discrepanțele dintre catalogul nostru, ce cuprinde monedele existente în colecția școlară în anul 2010, și celelalte semnalări se pot datora atât unor eventuale pierderi (explicabile în condițiile date), cât și unor noi descoperiri din ultimii ani. De asemenea, nu putem exclude trecerea unor piese în posesia muzeului din Alba Iulia, realitate ce se mai cere verificată cu evidențele acestuia din urmă.

Interpretarea datelor

Dacă adunăm toate piesele numismatice sigure, cunoscute până astăzi din situl roman de la Războieni – Cetate, ajungem doar la 26 monede, dintre care 19 determinabile și 7 nu. Între primele distingem 12 piese de bronz și doar 7 de argint, iar în cea de-a doua categorie figurează doar o piesă de argint lângă 6 de bronz. Deci, cu totul, doar 8 emisiuni de argint și 18 de bronz.

Pentru un castru de *ala milliaria*, situat chiar în zona centrală a provinciei Dacia, cifrele sunt descurajator de mici. Ajunge să le comparăm cu descoperirile monetare din alte castru auxiliare ale provinciei și așezările lor aferente, castru unde au staționat unități militare mai mici, plătite simțitor mai puțin decât garnizoana de la Războieni - Cetate¹¹. Cauza principală a acestei situații este, fără doar și poate, lipsa cercetărilor sistematice pe acest amplasament. Și nu e vorba doar de săpături arheologice, ci și de periegeze ori de colectarea susținută a vestigiilor de la suprafață.

Așa că volumul descoperirilor este prea redus pentru a susține considerații despre viața economică din castru, ori pentru a susține aprecieri nuanțate cu privire la evoluția așezării antice. Seria monetară obținută este nu doar săracă, ci și discontinuă. Este evident că ea nu

¹¹ Spre exemplu, la Gherla (garnizoană a alei *II Pannoniorum*) s-au găsit 341 monede (Protase et alii 2008, p. 53, 217), iar de la Ilișua (unde staționa *ala I Tungrorum Frontoniana*) se cunosc 484 monede (Ardevan 2006, p. 154-155). Pentru problema generală vezi Dudău 2006, p. 13-16, 100-102, 112-115, 118-119, 126-127, 130-131.

poate reflecta fidel viața economică a unei comunități de dimensiunile și nivelul de civilizație de felul celei în cauză. Discrepanța dintre numărul și calitatea artefactelor arheologice și cele ale descoperirilor monetare disponibile dovedește din plin acest lucru. La serii monetare atât de scurte pe fiecare secvență cronologică, coeficienții intrărilor de monedă pe an (vezi *Anexa 3*) sunt prea puțin probatorii. I-am calculat și pe ei, spre a prelucra complet informația disponibilă acum.

Totuși, chiar și așa reduse cum sunt, datele numismatice oferă măcar o anumită viziune, foarte generală, asupra evoluției așezării romane de la Războieni – Cetate. În această afirmație ne bazăm pe faptul că diferitele perioade și componente ale sitului în cauză trebuie să fi fost deteriorate oarecum uniform de factorii aleatorii care l-au afectat. Așa că diferitele proporții ale materialului monetar recoltat pot oglindi, întrucâtva, cel puțin o anumită relație între diversele perioade ale vieții acestei locuiri.

Tabelul descoperirilor pare să ilustreze o anumită intensificare a intrărilor de monedă în vremea lui Antoninus Pius și mai ales – surprinzător și atipic – a lui Marcus Aurelius¹². S-ar putea să fie vorba despre prosperitatea ascendentă a așezării spre mijlocul veacului II, ca și despre sporirea cheltuielilor militare legate de războaiele marcomanice, la care *ala I Batavorum milliaria* trebuie să fi participat intens. Avântul Daciei sub Severi, ca și criza care a urmat, își află o anumită oglindire și în starea circulației monetare de aici, așa cum apare ea în lumina puținelor izvoare disponibile. Este interesant de observat că cei mai înalți coeficienți de intrări monedă / an apar tocmai pentru împărații care au întreprins mari cheltuieli militare: Marcus Aurelius, Caracalla și Maximinus Thrax (lipsa unei situații similare pentru bine cunoscuta perioadă prosperă de sub Septimius Severus¹³ dovedește doar cât de fragile sunt concluziile fundamentate pe izvoare atât de sărăcăcioase).

Este vizibilă în cazul de față și sporirea ponderii argintului în circulația din secolul III p. Chr., fenomen de criză ce se corelează cu reducerea emisiunilor de bronz¹⁴. De asemenea, ponderea dominantă a bronzului în circulația din secolul II p. Chr., deși aparent surprinzătoare, este de fapt firească pentru o societate cu economia bine monetizată, în momente de pace și relativ echilibru¹⁵. Merită subliniat faptul că descoperirile investigate acum, fiind în număr redus, nu reflectă deloc fenomenele specifice secolului III p. Chr. în economia provinciei (ponderea sporită a antoninianului, ori apariția monedelor civice pe piață și apoi a emisiunilor provinciale dacice și moesice)¹⁶; în general, acest veac este simțitor mai slab ilustrat în situl de față, ceea ce probabil nu reprezintă decât nivelul defectuos de documentare. Puținele monede din vremea anarhiei militare par să sugereze menținerea acestei garnizoane, aflată într-o poziție centrală a Daciei, și în acei ani grei – fenomen concordant cu datele altor izvoare, ce dovedesc menținerea autorității romane, cel puțin în Dacia centrală, până la Aurelian¹⁷.

Tocmai datorită numărului lor redus, descoperirile monetare de la Războieni – Cetate păstrează o importanță deosebită, căci deocamdată sunt singurele care pot arunca o lumină, oricât de incompletă, asupra evoluției economice a așezării. Așa că efortul studierii lor se justifică. Mai mult, credem că această cercetare pune și mai bine în lumină nivelul nesatisfăcător al cunoștințelor actuale și nevoia presantă de a se trece la cercetarea sistematică acestui sit arheologic atât de promițător.

¹² Găzdac 2002, p. 76.

¹³ Găzdac 2002, p. 68, 76.

¹⁴ Găzdac 2002, p. 67-68, 84.

¹⁵ Găzdac 2002, p. 70-71.

¹⁶ Găzdac 2002, p. 68, 70-74.

¹⁷ Ardevan et alii 2003, p. 41-44.

Anexa 1

CATALOGUL MONEDELOR ANTICE DIN COLECȚIA ȘCOLII

Notă: numerotarea din catalog corespunde cu cea a ilustrațiilor din Anexa 2.

Hadrian

1. Dp, 27 x 24 mm, 11,85 g, axa 5. Conservare bună, patină nobilă (deteriorată pe alocuri).
Av.: HADRIANVS - AVGVSTVS P P Cap radiat dr.; Rv.: HILA-RI-(TAS P R) S – C Hilaritas în picioare spre stg., drtată, cu *cornucopia* și ramură lungă de palmier ținută vertical; împrejur doi copii. În exergă COS III.
RIC II, p. 469, nr. 974 (Roma, a. 138-139 p. Chr. ?)

Antoninus Pius (?)

2. As, 24 mm, 11,60 g, axa 12. Conservare slabă, puternic deteriorat.
Av.: (...ANTON)INVS (AVG PIVS P P TR P) Siluetă cap spre dr. (seamănă cu Antoninus Pius); Rv.: (ANNONA AVG COS IIII ?) S – C *Abundantia* ? în picioare spre dr., având alături *modius* și un coș cu fructe, în mână dr. ramură de palmier (?), în stg. pare a ține ceva (?).
Cf. RIC III, p. 139, nr. 910 (Roma, a. 152-153 p. Chr.) sau p. 141, nr. 921 (Roma, a. 153-154 p. Chr.).

Antoninus Pius: diva Faustina I

3. HS, 30 x 29 mm, 18,18 g, axa 6. Conservare mediocră, tocit.
Av.: DIVA FAV-(STINA) Cap dr.; Rv.: I(V)-NO S – C Iuno în picioare spre stg., drapată, cu pateră și sceptru lung.
RIC III, p. 165, nr. 1143 (Roma, a. 141-161 p. Chr.).

Marcus Aurelius: divus Antoninus Pius

4. HS, 30 x 29 mm, 11,88 g, axa 12. AE roșcat; flan mare și subțire, perforat la marginea superioară. Conservare bună.
Av.: DIVVS ANTONINVS Cap dr.; Rv.: CONSECRATIO Rug funerar în patru trepte, surmontat de o quadrigă. În exergă SC.
RIC III, p. 315, nr. 1267 (Roma, a. 161 p. Chr.).

Marcus Aurelius

5. HS, 32 mm, 19,59 g, axa 5. Conservare medie.
Av.: IMP CAES M AVREL – ANTONINVS AVG Bust diademat, drapat și cuirasat dr.; Rv.: FEL TEM TR P XV COS III S – C Felicitas în picioare stg., drapată, cu caduceul în dr. flexată și *cornucopia* în stg.
Cf. RIC III, p. 278, nr. 804 (Roma, martie – decembrie 161 p. Chr.) – dar bustul Av. nu e doar laureat, iar pe Rv. nu apare TEMP.
6. HS, 33 x 32 mm, 19,46 g, axa 12. Conservare slabă, deteriorat.
Av.: (IMP CAES M) AVREL – ANTONINVS AV(G P M) Bust laureat dr.; Rv.: (SA)LV(TI) AVGVSTOR TR P XVII S – C Salus în picioare spre stg., drapată, în dr. flexată ține patera deasupra unui altar și hrănește șarpele care se ridică pe acesta. În exergă (CO)S II(I).
RIC III, p. 280, nr. 843 (Roma, decembrie 162 – toamna 163 p. Chr.).

Marcus Aurelius: Lucius Verus

7. Dp, 26 x 24 mm, 10,2 g, axa 12. Conservare slabă, corodat.
Av.: (IMP CAES L AVREL) – VERVS A(V)G Bust radiat dr.; Rv.: CONCORD AVGVSTOR TR P II S – C L. Verus și M. Aurelius în picioare, afrontați, dându-și mâna. În exergă COS II.
RIC III, p. 318, nr. 1312 (Roma, decembrie 161 – decembrie 162 p. Chr.).

Marcus Aurelius: Faustina II

8. D, 17 mm, 3,01 g, axa 6. Conservare bună.
Av.: FAVSTINA AVGVSTA Bust dr. cu diademă și veșmânt drapat; Rv.: SAECVLI FELICITAS *Pulvinar* pe care se află M. Aurelius și Commodus.
RIC III, p. 271, nr. 711 (Roma, a. 161-176 p. Chr.).

Marcus Aurelius: Commodus Caesar

9. HS, 31 x 30 mm, 24,37 g, axa 6. Conservare slabă, foarte deteriorat.
Av.: (L AVREL COMMODVS CAES AVG FIL GERM) Bust dr. cu capul gol, drapat; chip tânăr; Rv.: (PRINC IVVENT S – C) Commodus în picioare spre stg., cu lance și ramură, la stg. trofeu cu arme.

Cf. RIC III, p. 334, nr. 1518 (Roma, a. 172-173 p. Chr.) – var. Rv., trofeul nu e la dr.

Commodus

10. As, 23 x 22 mm, 10 g, axa 11. Conservare mediocră, mici deteriorări.
Av.: (M C)OMMODVS – ANTONINVS AVG Cap laureat dr.; Rv.: TR P VIII – (IM)P V – COS IIII P P S – C Roma în costum militar, în picioare spre stg., cu lance verticală și Victoriola în dr.

RIC III, p. 409, nr. 360 (Roma, a. 183 p. Chr.).

Septimius Severus

11. D, 17 mm, 2,45 g, axa 11. Conservare bună, mici deteriorări pe margini.
Av.: L S(EP)T SEV PERT – (A)VG IMP X Cap laureat dr.; Rv.: VICT AVG – G – (C)OS II P (P) Victoria înaripată mergând spre stg. cu cunună și ramură de palmier.

RIC IV/1, o. 105, nr. 120 c (Roma, a. 197-198 p. Chr.).

Septimius Severus: Caracalla Augustus

12. D, 19 x 18 mm, 3,05 g, axa 6.
Av.: ANTONINVS – PIVS AVG Cap laureat dr.; Rv.: PONTIF TR P – XI COS III călăreț cu lance dr. În exergă: (P)RO(F).

RIC IV/1, p. 228, nr. 107 (Roma, a. 208 p. Chr.).

Caracalla

13. D aliaj slab (potin ?), 18 x 17 mm, 2,02 g, axa 12. Conservare mediocră, atacat de coroziune.

Av.: ANTONINVS PIVS AVG BRIT Cap laureat dr.; Rv.: MONETA AVG Moneta în picioare spre stg., cu *cornucopia* în stg. și balanța în dr.

RIC IV/1, p. 244, nr. 224 (Roma, a. 210-213 p. Chr.).

Maximinus Thrax (?)

14. As ? (AE acoperit cu patină negricioasă, flan oval), 23 x 22 mm, 10,32 g, axa 10. Conservare slabă, puternic deteriorat, legenda ilizibilă. Contramarcată (pe Av., în stg. portretului, cartuş rectangular cu literele A · DAF ?).

Av.: siluetă cap dr. (Maximinus Thrax ?); Rv.: persoană așezată spre dr., pare a ține ceva în mâini (Salus hrănind șarpele ?).

Cf. RIC IV/2, p. 145, nr. 66 (Roma, a. 235-236 p. Chr.) – dacă e chiar emisă la Roma.

Nedeterminabile

15. As, 26 x 24 mm, 8,47 g, axa ? Conservare slabă, complet tocit.

Av.: se distinge doar o siluetă de portret spre dr.; Rv.: complet tocit.

Flan mare și subțire, AE roșcat. Posibil sec. I p. Chr.

16. As, 29 x 27 mm, 9,10 g, axa ? Conservare slabă, tocit.

Av.: (..... AVG GERM DAC....) Cap laureat dr. (Commodus ?); Rv.: complet lis.

Flan mare și subțire. Posibil sec. II p. Chr.

17. As, 27 x 25 mm, 8,89 g, axa 5. Conservare slabă, tocit.

Av.: legenda ilizibilă, cap dr.; Rv.: (.....) – AVGVST S – C Figură feminină drapată, în picioare spre stg., cu patera în dr. deasupra unui altar aprins. În exergă (C)OS III Secolul II p. Chr. (?)

Pare o piesă hibridă: pe Av. silueta indică un cap de femeie (?), dar pe Rv. în exergă apare numărul consulatelor.

Anexa 2

1

2

Planşa I

3

4

Planşa II

5

6

Planșa III

7

8

9

Planşa IV

10

11

Planșa V

12

13

Planşa VI

14

15

Planşa VII

16

17

Planşa VIII

Planșa IX Poziționarea castrului de la Războieni – Cetate¹⁸

¹⁸ Harta geo-fizică este preluată de pe GoogleEarth, consultat la 24. 09. 2010, iar fotografia aeriană pe care sunt vizibile construcțiile din piatră este preluată de la Oltean 2007, p. 159, fig. 5.30.

Anexa 3

**TABELUL DESCOPERIRILOR MONETARE ANTICE DE LA
RĂZBOIENI - CETATE**

Nr. crt.	Emitent principal	Nr. piese AR	Nr. piese AE	Total	Coef. intrări monedă / an
1.	Traian		1	1	0,05
2.	Hadrian		1	1	0,04
3.	Antoninus Pius		2	2	0,08
4.	Marcus Aurelius	1	5	6	0,31
5.	Commodus		1	1	0,08
6.	Septimius Severus	3		3	0,16
7.	Caracalla	1	1	2	0,33
8.	Severus Alexander	1		1	0,07
9.	Maximinus Thrax		1	1	0,33
10.	Gallienus	1		1	0,06
11.	Nedeterminabile	1	6	7	
	TOTAL	8	18	26	

ABREVIERI TEHNICE

AE	=	bronz, monedă de bronz
Ant	=	antoninian
AR	=	argint
As	=	as
Av.	=	avers
D	=	denar
Dp	=	dupondiu
HS	=	sesterț
Rv.	=	revers

BIBLIOGRAFIE

- Ardevan 2006 Ardevan R., *Circulație monetară și societate provincială în așezarea romană de la Ilișua*, în RB 20, 2006, p. 153-163
- Ardevan et alii 2003 Ardevan R., Suci Viorica, Ciugudean D., *Tezaurul monetar roman „Apulum VII”*, Alba Iulia, 2003
- Bota et alii 1996 Bota E., Rusc Ligia, Rusc D., Bărbuță V., Popovici P., Ciongradi Carmen, *Cercetări arheologice la Războieni-Cetate*, în CCA 1996.
- Bota et alii 1997 Bota E., Rusc Ligia, Rusc D., Bărbuță V., Popovici P., *Cercetări arheologice la Războieni-Cetate*, în CCA 1997.
- Bota et alii 2001 Bota E., Ciongradi Carmen, Rusc Ligia, Rusc D., *Cercetări arheologice la Războieni-Cetate*, în CCA 2001.
- Bota et alii 2004 Bota E., Rusc Ligia, Rusc D., Ciongradi Carmen, *Cercetări arheologice în castrul Alei I Batavorum milliaria de la Războieni-Cetate (jud. Alba)*, în Apulum 41, 2004, p. 291-300
- Dudău 2006 Dudău O., *Circulația monetară în castrele de trupe auxiliare din provincia Dacia*, Timișoara, 2006
- Găzdac 2002 Găzdac C., *Circulația monetară în Dacia și în provinciile învecinate de la Traian la Constantin I*, Cluj-Napoca, I-II, 2002
- Gudea 1997 Gudea N., *Der Limes Dakien. Materialien zu seiner Geschichte*, Mainz, 1997 (extras din JRGZM)
- Oltean 2007 Oltean I. A., *Dacia. Landscape, Colonization, Romanization*, London - New York, 2007
- Petolescu 2002 Petolescu C. C., *Auxilia Daciae. Contribuții la istoria militară a Daciei romane*, București, 2002
- Protase et alii 2008 Protase D., Gudea N., Ardevan R., *Din istoria militară a daciei romane. Castrul roman de interior de la Gherla. Aus der Militärge-schichte des römischen Dakien. Das römische Binnenkastell von Gherla*, Timișoara, 2008
- RepAlba Moga V., Ciugudean H. (red.), *Repertoriul arheologic al județului Alba*, Alba Iulia, 1995
- Sommer 1984 Sommer C. S., *Die römischen Zivilisiedlungen in Südwestdeutsch-land. Ergebnisse und Probleme der Forschung*, în D. Planck (Hrsg.), *Archäologie im Württemberg. Ergebnisse und Perspektiven archäolo-gischer Forschung von der Altsteinzeit bis zur Neuzeit*, Stuttgart, 1984, p. 281-310
- Winkler, Hopârtean 1978 Winkler Iudita, Hopârtean A., *Date furnizate de inventarele lui István Téglás despre unele descoperiri monetare din Transilvania*, în CN 1, 1978, p. 17-24